

Innhold

FORORD	9
KAPITTEL I	
HVA SKAL VI MED ET FELLES RELIGIONSFAG I SKOLEN?	11
<i>Marie von der Lippe og Sissel Undheim</i>	
Religions- og livssynsundervisning i norsk skole	12
Religion i skolen	14
Religionsdidaktikk	15
Et religionsvitenskapelig utgangspunkt	16
Ulike tilnærminger i religionsundervisningen	17
En fortolkende tilnærming	18
Mangfold og sammenligning	21
Representasjon av religion	22
KAPITTEL 2	
PÅ TIDE Å SI FARVEL TIL VERDENSRELIGIONENE?	25
<i>Trine Anker</i>	
Innledning	25
Religion i dag	26
Mediebruk og forskningsblikk	27
Religiøse minoriteter i skolen	29
Religions- og livssynsfagene	30
Kritiske refleksjoner	31
Fremtidens religions- og livssynsfag	33

KAPITTEL 3

HVORDAN KAN VI FORSTÅ KRISTENDOMMENS SENTRALE PLASS

I SKOLENS RELIGIONSFAG?	35
<i>Bengt-Ove Andreassen</i>	
Kristendom i et utenfraperspektiv.	37
Kristendom i religionsundervisning i Norden	38
Kristendom og religionsfag i opplæringsloven	39
Læreplanen i Kristendom, religion, livssyn og etikk.	40
Kompetansemål med sterk innramming	43
Kristendom som kulturarv	45
Kristendom i Religion og etikk i videregående skole	50
Kristendom som kultur, religion som religion	52

KAPITTEL 4

KAN POPULÆRKULTUR OG DØDE RELIGIONER VEKKE LIV

I RELIGIONSFAGET?	54
<i>Sissel Undheim</i>	
Religion og kultur	55
Døde religioner i norske religionsfag. Fra M74 til KRLE.	56
Døde religioner i dagens religionsfag	59
Levende døde – aktualitet og relevans.	62
Populærkultur og autentisitet	65
Med plass i planen	67
Konklusjon	69

KAPITTEL 5

HVA SKAL VI MED SAMISK INNHOOLD I LÆREPLANENE FOR

RELIGIONSFAGENE?	70
<i>Bengt-Ove Andreassen og Torjer A. Olsen</i>	
Samene i Norge	70
Kompetansemål om samisk språk og kultur i alle læreplanene	72
Samisk innhold i norske læreplaner – et mainstreamingsperspektiv	73
Samisk innhold i norske læreplaner – noen utviklingstrekk	75
Samisk innhold i læreplanen for KRLE.	76
Samisk innhold i Religion og etikk.	80
Kulturarv og rettighetsdiskurser i religionsfagene	82
Et dobbelt læreplanverk	83
Kunnskap om samiske forhold – i lys av overordnede målsettinger for religionsfagene	85

KAPITTEL 6

FRITAK FOR HVEM OG FRA HVA? 87

Marie von der Lippe

Et forsøk på å balansere statens og individets plikter og rettigheter 88

Utdanning og retten til fritak 90

Juridiske og menneskerettslige perspektiver 91

Etter dommen i Strasbourg 93

Kunnskap og aktivitet 95

Fritaksrett i praksis 96

Fritaksretten omfatter ikke elever i videregående skole 98

En utradisjonell og utfordrende modell 99

KAPITTEL 7

UENIGHETSFELLESSKAP: KAN SKOLEN VÆRE ET TRENINGSROM FOR OFFENTLIG UENIGHET? 101

Lars Laird Iversen

Hva er et uenighetsfellesskap? 103

Retorikken om felles verdier 104

Norge som uenighetsfellesskap 107

Religioner som uenighetsfellesskap 108

Klasserommet som uenighetsfellesskap 112

Uenighetsfellesskap – et forsvar for mangfold og refleksjon 115

KAPITTEL 8

KAN OG BØR RELIGIONSFAGET BIDRA TIL PERSONLIG UTVIKLING? 117

Geir Skeie

Bør det være et religionsfag i en offentlig skole for alle? 119

Den personlige dimensjonen og skolens oppgave 122

Det personlige elementet i religionsdidaktikken 124

Hva kan man gjøre i religionsundervisningen? 127

KAPITTEL 9

SKAL RELIGIONSUNDERVISNINGEN TA HENSYN TIL ELEVENES LIVSSYNSBAKGRUNN? 130

Jon Magne Vestøl

Elevers livssynsbakgrunn og læreplanene 132

Læringsperspektiver og elevers livssynsbakgrunn 134

Elevers livssynsbakgrunn og fagfelt som arbeider med livssyn og livstolking 137

Skissestreker til en livssynsåpen didaktikk 141

KAPITTEL 10

BØR EKSKURSJONER VÆRE DEL AV RELIGIONS- OG

LIVSSYNSUNDERVISNINGEN? 144

Camilla Stabel Jørgensen

Ekskursjon som arbeidsform i en religions- og livssynsfaglig kontekst	145
Ekskursjon som tema for religions- og livssynsdidaktisk forskning .	149
Empirisk undersøkelse av lærerstudenters logger knyttet til ekskursjon.	153
Analyse av moskélogger	154
Analyse av metalogger	159
Faglig forberedelse fremmer innsikt – møter med mennesker gjør mangfoldet reelt	161

KAPITTEL 11

ER DET MULIG Å SAMMENLIGNE RELIGIONSFAG PÅ TVERS AV LAND? 165

Oddrun Marie Hovde Bråten

Hvorfor sammenligne?	165
Hva er sammenlignende studier?	167
Tre dimensjoner og fire nivåer	169
Forestilte fellesskap	171
En modell som åpner noen muligheter	172
Diskusjoner om religionsfagene i mange land	175
Å løfte blikket mot verden	177

KAPITTEL 12

HVA ER FORHOLDET MELLOM RELIGIONSVITENSKAP OG

RELIGIONSRELATERTE SKOLEFAG? 180

Wanda Alberts

Religionsvitenskap og religionsrelaterte skolefag i europeisk kontekst	181
Ulike kontekster – lignende utfordringer: ikke-konfesjonell religionsundervisning i Norge og Tyskland	183
Lærerutdanning i religionsvitenskap: diskrepansen mellom et religionsvitenskapelig fagsyn og forventninger utenfra.	186
Religionsvitenskapelig fagdidaktikk i kontekst	190

LITTERATUR 193

FORFATTERPRESENTASJON 216

Forord

Det er ingen tvil om at mange mener mye om religionsfagene i norsk skole.

Da Solbergregjeringen lanserte forslaget om å gjøre endringer i læreplanen for grunnskolefaget, vakte det stort engasjement. Så å si alle fagmiljøene var kritiske til at K-en og kristendommen igjen skulle få en så fremskutt plass i faget. På tross av fagmiljøenes innspill og råd valgte regjeringen å innføre ny læreplan i august 2015.

Denne boken kan leses som en reaksjon og respons på den økende politiseringen av religions- og livsynsundervisningen i norsk skole. Flere av forfatterne som bidrar i denne boken, engasjerte seg i debatten, og vi inviterte derfor høsten 2015 til et seminar ved Universitetet i Bergen om fagets fremtid. Presentasjonene og samtalene fra disse dagene i Bergen ble utgangspunkt for de spørsmålene som nå danner den røde tråden i det som er blitt denne boken.

Vi vil takke alle som deltok på seminaret og alle forfatterne som har bidratt med nye tanker og kreative innspill. Det har vært veldig lærerikt og inspirerende å jobbe sammen med dere. Tusen takk også til Universitetsforlagets redaktør, Heidi Norland, som hadde tro på bokprosjektet, og som har vært en viktig støttespiller underveis. Til sist vil vi takke vårt eget institutt, Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap ved Universitetet i Bergen, som har gitt økonomisk støtte og dermed gjorde at vi fikk de beste rammene for seminaret og oppstarten av dette prosjektet.

Vi håper denne boken kan bidra til fortsatt debatt om religionsfagene, både blant dem som til daglig jobber med dem i skolen og i lærerutdanningene. I tillegg håper vi at andre som er opptatt av disse fagene, også på politisk plan, kan ha nytte av disse faglige perspektivene.

Joensuu, juni 2017

Marie von der Lippe og Sissel Undheim